

ВД "ІНЖЕК", 2008. – 280 с. 5. Толковый словарь экономических терминов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://bibliotekar.ru/biznes-15/index.htm>. 6. Гонtareва І. В. Оцінювання системної ефективності функціонування і розвитку промислових підприємств : монографія / І. В. Гонtareва. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2011. – 480 с. 7. Гонtareва І. В. Соотношение экономических эффектов и эффективности / И. В. Гонtareва, А. В. Дорохов // Economics & Economy. – 2013. – Vol. 1, № 1. – С. 197–205.

References: 1. J. E. Stiglitz. Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress [Electronic resource] / Joseph E. Stiglitz, Amartya Sen, Jean-Paul Fitoussi. – Access mode : http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/documents/rapport_anglais.pdf. 2. Amosha A. I. Osnovy konstruirovaniya ekonomicheskikh sistem. Kn. 2. Proizvodstvenno-ekonomicheskie sistemy : monografiya [Basics of Economic Systems Design. Book 2. Production and economic systems : monograph] / A. I. Amosha, Ye. T. Ivanov. – Donetsk : IEP NAN Ukrainy, 2008. – 312 p. 3. Heiets V. M. Nestabilnist ta ekonomichne zrostannia [Instability and Economic Growth] / V. M. Heiets. – К. : Instytut ekonomiky prohnozuvannia, 2000. – 344 p. 4. Nanotekhnolohiya ta yii innovatsiyni rozvytok : monohrafiia [Nanotechnology and Its Innovative Development : monograph] / V. S. Ponomarenko, U. F. Nazarov, V. P. Sviderskyi et al. – Kh. : VD "ІNZhEK", 2008. – 280 p. 5. Tolkovyy slovar ekonomicheskikh terminov [Electronic resource]. – Access mode : <http://bibliotekar.ru/biznes-15/index.htm>. 6. Gontareva I. V. Otsiniuvannia systemnoi efektyvnosti funktsionuvannia i rozvytku promyslovykh pidpriemstv : monohrafiia [Evaluation of System Efficiency Functioning and Development of Industrial Enterprises : monograph] / I. V. Gontareva. – Kh. : VD "ІNZhEK", 2011. – 480 p.

7. Gontareva I. V. Sootnoshenie ekonomicheskikh effektov i effektivnosti [Relationship Between Economic Effects and Efficiency] / I. V. Gontareva, O. V. Dorokhov // Economics & Economy. – 2013. – Vol. 1, No. 1. – P. 197–205.

Информация об авторе

Гонtareва Ірина Вячеславовна – докт. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємства та менеджмента Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (61166, Україна, г. Харків, пр. Леніна, 9а, e-mail: lider.06@mail.ru).

Информация про автора

Гонtareва Ірина Вячеславівна – докт. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємства та менеджменту Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (61166, Україна, м. Харків, пр. Леніна, 9а, e-mail: lider.06@mail.ru).

Information about the author

I. Gontareva – Doctor of Science in Economics, Associate Professor of Enterprise Economy and Management Department of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Lenin Ave., 61166, Kharkiv, Ukraine, e-mail: lider.06@mail.ru).

Рецензент

докт. екон. наук,
профессор Пономаренко В. С.

Стаття надійшла до ред.
20.01.2014 р.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ

УДК 336.63

Медведева І. Б.

Розглянуто теоретичні засади формування системи управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання як структурного елемента системи національної безпеки у фінансовій сфері. Обґрунтовано необхідність інтеграції системи фінансового моніторингу в систему управління фінансовою безпекою суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Деталізовано компонентний склад механізму управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання через визначення його мети, завдань, критеріїв, принципів, функцій, методів, важелів та інструментів. Конкретизовано сутність загальноуправлінських функцій у контексті управління фінансовою безпекою. Визначено мету, завдання та інформаційні зв'язки локальних механізмів діагностування, моніторингу та контролінгу як структурних складових механізму управління фінансовою безпекою.

Ключові слова: фінансова безпека, управління фінансовою безпекою, національна безпека у фінансовій сфері, механізм управління, суб'єкти первинного фінансового моніторингу.

**ФИНАНСОВАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ СУБЪЕКТА ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ
В КОНТЕКСТЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
В ФИНАНСОВОЙ СФЕРЕ**

УДК 336.63

Медведева И. Б.

Рассмотрены теоретические основы формирования системы управления финансовой безопасностью субъекта хозяйствования как структурного элемента системы национальной безопасности в финансовой сфере. Обоснована необходимость интеграции системы финансового мониторинга в систему управления финансовой безопасностью субъектов первичного финансового мониторинга. Детализирован компонентный состав механизма управления финансовой безопасностью субъекта хозяйствования через определение его цели, заданий, критериев, принципов, функций, методов, рычагов и инструментов. Конкретизирована сущность общеуправленческих функций в контексте управления финансовой безопасностью. Определены цель и задачи локальных механизмов диагностирования, мониторинга и контроллинга как структурных составляющих механизма управления финансовой безопасностью, а также их информационные связи.

Ключевые слова: финансовая безопасность, управление финансовой безопасностью, национальная безопасность в финансовой сфере, механизм управления, субъекты первичного финансового мониторинга.

**FINANCIAL SECURITY OF A BUSINESS ENTITY AS A STRUCTURAL
ELEMENT OF THE NATIONAL SECURITY IN THE FINANCIAL SECTOR**

UDC 336.63

I. Medvedieva

Theoretical principles of formation of the financial security management system of a business entity were considered as a structural element of the national security system in the financial sector. The necessity for integration of the financial monitoring system into the financial security control system of an entity subject to primary financial monitoring was substantiated. Component composition of the financial security management mechanism of a business entity was presented in detail through determination of its purpose, tasks, criteria, principles, functions, methods, levers and instruments. The essence of management functions was specified in the context of the financial security management. The purpose, tasks and information communications, of the local mechanisms of diagnosing, monitoring and controlling were identified as structural constituents of the financial security management mechanism.

Keywords: financial security, financial security management, national security in the financial sphere, management mechanism, entities subject to primary financial monitoring.

В умовах протистояння світової економіки кризовим явищам проблема управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання (ФБСГ) набуває все більшої актуальності, оскільки захист фінансових інтересів учасників суспільного відтворення потребує адаптування до швид-

козмінних умов, готовності протистояти раптовим ударам, і відночас не відступати від досягнення стратегічних цілей, що в контексті основної тематики Всесвітнього економічного форуму (Давос, 2013) звучало як "гнучкий динамізм" (Resilient Dynamism [1]).

Питання фінансової безпеки, з одного боку, є відносно новим аспектом управлінської діяльності, а з іншого – вітчизняна наука вже має достатню кількість науково-методологічних та методичних розробок, присвячених означеній проблематиці [2 – 11]. Проте нові виклики, що постають перед вітчизняною фінансовою системою, потребують подальших досліджень формування механізмів нейтралізації та мінімізації впливу загроз національній безпеці у фінансовій сфері.

Метою статті є узагальнення теоретичних засад управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання як структурного елементу національної безпеки у фінансовій сфері.

Відповідно до роботи [12], розбудова системи національної безпеки у фінансовій сфері має бути спрямована на забезпечення ефективного функціонування національної економіки та економічне зростання держави через на-

буття ознак збалансованості, стійкості до внутрішніх і зовнішніх загроз її складових. Структурування передумов виникнення загроз, чинників, що становлять загрозу, та шляхів їх нейтралізації за складовими системи національної безпеки у фінансовій сфері подано в табл. 1 (розроблено на основі роботи [12]).

Основою діяльності суб'єкта господарювання кожної із зазначених у табл. 1 фінансових сфер щодо забезпечення його фінансової безпеки є прийняття низки управлінських рішень щодо ідентифікації та прогнозування загроз фінансовим інтересам підприємницької одиниці, вибору найбільш ефективних напрямів та механізмів їх нейтралізації. Вирішення цього комплексу питань реалізується через управління ФБСГ, без якого унеможливується оцінювання перспектив зростання, розроблення тактики і стратегії його розвитку.

Таблиця 1

Шляхи нейтралізації чинників, що становлять загрозу національній безпеці України у фінансовій сфері

Передумови виникнення загроз	Чинники, що становлять загрозу	Шляхи нейтралізації
1	2	3
Бюджетна сфера		
Накопичення системних проблем у бюджетній сфері, проведення популістської бюджетної політики; ігнорування викликів світової фінансово-економічної кризи	Розбалансування системи державних фінансів	Забезпечення відповідності цілей бюджетної політики фінансовим можливостям держави; посилення контролю за цільовим і ефективним використанням бюджетних коштів; дотримання індикативних прогнозних показників державного бюджету на середньострокову перспективу; завершення пенсійної реформи з метою збалансування бюджету Пенсійного фонду України та забезпечення його бездефіцитності; припинення надання державної підтримки державним монополіям
Сфера управління державним боргом, гарантованим державою боргом та боргом корпоративного сектору		
Кризові явища у світовій економіці; зростання рівня дефіциту сектору загальнодержавного управління	Зростання навантаження на державний бюджет, що негативно впливає на рівень відсоткових ставок та розвиток реального сектору економіки; нарощення валового зовнішнього боргу; недосконала структура зовнішнього боргу	Запобігання виникненню пікових навантажень на державний бюджет, що пов'язані зі здійсненням платежів за державним боргом; забезпечення розвитку внутрішнього ринку державних цінних паперів; використання державних гарантій виключно як інструменту підтримки реалізації проектів, які відповідають державним завданням і пріоритетам, визначеним Програмою економічних реформ; зменшення залежності від зовнішніх фінансових ринків і запозичень короткострокового капіталу; створення умов для розвитку та функціонування внутрішнього ринку капіталу, підвищення його конкурентоспроможності; розроблення механізмів та інструментів, що сприятимуть спрямуванню вітчизняного капіталу на розвиток реального сектору економіки
Податкова сфера		
Недосконалість податкової реформи	Виведення фінансового капіталу з України та приховування суб'єктами господарювання значних сум доходів від оподаткування	Аналіз економічної співпраці українських резидентів із суб'єктами підприємницької діяльності, які зареєстровані в офшорних зонах; інвентаризація міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування, що не відповідають сучасним стандартам Організації економічного співробітництва та розвитку; удосконалення системи податкового адміністрування
Фінанси реального сектору економіки		
Невиважена стратегія управління підприємствами в частині взяття ними зобов'язань; застарілість основних засобів і технологій; здійснення спекулятивних операцій із земельними ділянками	Фінансова неспроможність більшості вітчизняних підприємств промисловості	Запровадження системи здійснення постійного моніторингу за збалансованістю активів і пасивів підприємств реального сектору економіки
	Банкрутство сільськогосподарських виробників	Запобігання можливій концентрації сільськогосподарських земель у власності осіб, що не провадять сільськогосподарської діяльності

1	2	3
Банківська сфера		
Залежність банківського сектору від зовнішніх джерел запозичень; орієнтація банків на швидке отримання прибутків; недостатня ефективність заходів щодо попередження кредитних ризиків банків	Незадовільна якість кредитного портфеля значної кількості банків; недовіра населення до ринків фінансових послуг	Стимулювання банківського сектору до спрямування кредитних коштів на розвиток реального сектору економіки; удосконалення механізму здійснення нагляду за банківським сектором та посилення ризик-менеджменту в банках; переорієнтація банківської системи на внутрішні ринки фінансових ресурсів; підвищення рівня фінансової грамотності та обізнаності населення
Валютний ринок		
Непрогнозованість зміни у валютних курсах світових валют і напрямках потоків капіталу	Значне коливання курсу гривні	Підтримка рівня резервних активів НБУ на економічно обґрунтованому рівні; збереження адекватної системи валютного регулювання щодо руху капіталу
	Значний рівень доларизації економіки	Встановлення рівних умов участі резидентів та нерезидентів на ринку інвестиційних операцій України; мінімізація використання готівкової іноземної валюти на території України; запобігання нелегальному використанню іноземної валюти як засобу платежу на території України
Низька товарна й географічна диверсифікованість експорту товарів, робіт та послуг переважно сировинного характеру	Залежність вітчизняної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків	Запровадження механізмів підтримки вітчизняних експортерів високотехнологічної продукції
Фондовий ринок		
Нерозвиненість фондового ринку України	Низький рівень капіталізації і ліквідності, низький рівень захисту прав інвесторів, недосконалість депозитарної системи, системи клірингу і проведення розрахунків за договорами щодо цінних паперів, а також недостатня протидія маніпулюванню на ринку цінних паперів	Збільшення капіталізації та ліквідності фондового ринку; удосконалення ринкової інфраструктури та засад саморегулювання, забезпечення їх надійного й ефективного функціонування; удосконалення механізмів захисту прав інвесторів; удосконалення умов і правил державного регулювання та нагляду на фондовому ринку
Небанківський фінансовий сектор		
Відсутність системи запобіжних заходів щодо забезпечення фінансової безпеки	Недостатня стійкість, прозорість та конкурентоспроможність небанківських фінансових установ	Створення системи ідентифікації ризиків, проведення моніторингу та поточного аналізу ринку фінансових послуг; посилення прозорості та відкритості в діяльності фінансових установ і органу, який здійснює державне регулювання і нагляд за такими установами; підвищення платоспроможності та фінансової стійкості небанківських фінансових установ; забезпечення належного захисту споживачів небанківських фінансових послуг; запобігання використанню небанківських фінансових установ для непродуктивного виведення капіталу за кордон

Як теоретичний базис управління ФБСГ відомий український науковець І. Бланк [5] пропонує використовувати сукупність базових теоретичних концепцій та моделей фінансового менеджменту. Погоджуючись з ученим, слід додати, що означені концепції та моделі мають бути активно застосовані, коли суб'єкт господарювання вступає у відносини, пов'язані з рухом грошових потоків, та стає суб'єктом фінансових відносин, що формуються не тільки на мікро-, а й на мезо- і макрорівнях. Виокремлення таких рівнів є принципово важливим, оскільки форми прояву загроз мають різний характер на макро-, мезо- й мікрорівнях і становлять складну динамічну систему, що визначає вкладеність кризових соціально-економічних ситуацій та потребує врахування інтенсивності впливу загроз на різ-

них рівнях ієрархії соціально-економічних систем [13]. А тому управління ФБСГ передбачає формування системи принципів і методів розроблення та реалізації управлінських рішень [5], що мають бути покладені в основу побудови відповідного механізму, спрямованого на захист його пріоритетних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Отже, наявність означених відносин системи управління ФБСГ дозволяє визначити: як мету управління фінансовою безпекою – забезпечення стійкого розвитку суб'єкта господарювання; як об'єкт управління фінансовою безпекою – фінансові відносини суб'єкта господарювання; як предмет управління фінансовою безпекою – рівень фінансової безпеки.

Слід зазначити, що фінансові відносини як об'єкт управління ФБСГ мають достатньо розгалужену сферу, до якої належать: організація грошових потоків, формування і використання капіталу, грошових доходів і фондів задля досягнення підприємницькою одиницею стратегічних і тактичних цілей її розвитку. Фінансове управління у контексті відносин системи управління ФБСГ з іншим суб'єктом національної безпеки у фінансовій сфері країни спрямоване на процеси акумуляції, перерозподілу і використання фінансових ресурсів. Тому об'єкт управління фінансовою безпекою не є "константою", а має відповідати змінам як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі функціонування суб'єкта господарювання, тобто бути актуальним.

Актуальність, а отже, її конкретизація об'єкта управління фінансовою безпекою визначається сукупністю таких чинників, як: особливість діяльності суб'єкта господарювання, тобто того, до якої фінансової сфери національної безпеки він належить; стан фінансової безпеки суб'єкта господарювання; загрози фінансовим інтересам суб'єкта господарювання; завдання національної безпеки у фінансовій сфері країни.

Так, суб'єкти первинного фінансового моніторингу (СПФМ), а саме суб'єкти господарювання банківської сфери, сфер валютного і фондового ринків та небанківського фінансового сектору, завжди ризикують через "небезпеку (загрозу) ... бути використаними клієнтами в разі надання ними послуг відповідно до характеру їхньої діяльності з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму" [14]. У такому випадку об'єктом фінансового моніторингу, а отже, її управління фінансовою безпекою, є "дії з активами, пов'язані з відповідними учасниками фінансових операцій, які їх проводять, за умов наявності ризиків використання цих активів з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму, а також будь-яка інформація про такі дії чи події, активи та їх учасників" [14].

Важливість інтеграції системи фінансового моніторингу в систему управління фінансовою безпекою СПФМ наголошується у працях [12; 15], де зазначається, що виявлення фактів приховування чи маскування незаконного походження доходів, визначення джерел їх походження, місцезнаходження й переміщення, напрямів використання (зокрема, для провадження підприємницької, інвестиційної, іншої господарської та благодійної діяльності, здійснення розрахункових і кредитних операцій) є завданнями фінансового моніторингу, вирішення яких надзвичайно важливі для забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, оскільки ухилення від сплати податків, відплив капіталу за кордон, тінізація економіки є чинниками, що можуть призвести до створення зовнішніх загроз її стану.

Отже, система управління ФБСГ має бути динамічною, тобто своєчасно запобігати появі загроз та адекватно реагувати на них, що досягається шляхом формування відповідного механізму. Під механізмом управління ФБСГ автор розуміє сукупність управлінських рішень, спрямованих на гармонізацію його фінансових інтересів з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища, у результаті чого, враховуючи специфіку діяльності, уможливується отримання прибутку, розмір якого дозволяє суб'єкту господарювання підтримувати свою фінансову безпеку на достатньому для нормального функціонування та розвитку рівні [16]. У процесі деталізації механізму управління ФБСГ

автор спирався на структурно-компонентний підхід [17], відповідно до якого виділяється компонентний і структурний аспекти формування будь-якого механізму управління (табл. 2).

Таблиця 2

Деталізація компонентного складу механізму управління ФБСГ

Компонента механізму	Сутність
Мета	Попередження загроз стійкому розвитку суб'єкта господарювання
Завдання	Формування системи пріоритетних фінансових інтересів, що потребують захисту з огляду на мету управління фінансовою безпекою; ідентифікування і прогнозування загроз зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування суб'єкта господарювання його фінансовим інтересам; забезпечення ефективної нейтралізації загроз фінансовим інтересам
Критерії	Значення індикаторів, що кількісно визначають ступінь вирішеності завдання
Основні принципи	Системність, оптимальна поінформованість, урахування імовірних наслідків, попередження, своєчасність, інтегрованість [7]
Функції	Прогнозування, планування, організація, регулювання, мотивування
Методи	Методи управління: фінансове прогнозування, фінансове планування, фінансове регулювання; методи організації фінансових відносин: самофінансування, інвестування, кредитування, страхування, трастові, трансфертні, заставні, орендні, лізингові, факторингові операції і т. ін.
Важелі	Прибуток, доходи, амортизаційні відрахування, орендна плата, процентні ставки, фінансові пільги та санкції, форми розрахунків, види і форми кредиту і т. ін.
Інструменти	Платіжні, депозитні та кредитні інструменти, інструменти інвестування та страхування і т. ін.

У механізмі управління мета є системоювірною компонентою: спочатку формулюється мета, а потім інші компоненти механізму управління. Як першочергові щодо формулювання мети є вимоги її конкретності та вимірності, що забезпечується через формування відповідних завдань та критеріїв їх вирішення.

Щодо функцій механізму управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання, то вони є загальними, але стосовно фінансової безпеки вони мають містити "інтегровані елементи" (підфункції), сутність яких подано в табл. 3.

Важливим є те, що функції організації та мотивування (табл. 3) мають бути спрямовані не тільки на суб'єктів управління фінансовою безпекою, а й на увесь їх персонал. Саме такий принцип сповідує реінжиніринг бізнес-процесів [18], що є однією із прогресивних методологій проведення змін у будь-яких управлінських системах.

Таблиця 3

**Конкретизація загальних управлінських функцій
у механізмі управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання**

Функція управління	Сутність у контексті управління фінансовою безпекою
Прогнозування	Визначення тенденцій стану фінансової безпеки за умови різних впливів зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування суб'єкта господарювання
Планування	Визначення параметрів руху грошових потоків суб'єкта господарювання в системі фінансових відносин за критерієм стану його фінансової безпеки
Організація	Встановлення взаємовідносин між усіма центрами прийняття фінансових управлінських рішень з урахуванням "вертикально-ієрархічних та функціонально-горизонтальних зв'язків" [7] суб'єкта господарювання
Регулювання	Реалізація заходів впливу на стан фінансової безпеки через усунення диспропорцій у запланованих параметрах руху грошових потоків суб'єкта господарювання у системі його фінансових відносин
Мотивування	Розроблення системи мотивацій щодо зацікавленості персоналу в сприянні покращенню стану ФБСГ як елементу їх персональної безпеки

З позиції сприйняття управління як сукупності методів та важелів цілеспрямованої дії на об'єкт задля вирішення поставлених завдань, методи управління ФБСГ розкривають шляхи протидії виявленим та прогнозованим небезпекам, загрозам і ризикам у конкретних умовах та у встановлений термін [8].

Далі охарактеризовано основні фінансові методи (див. табл. 3) у контексті управління ФБСГ (табл. 4).

Показники фінансових планів, а отже, й реалізація управлінських рішень, можуть бути досягнуті за умови застосування адекватних методів організації фінансових відносин суб'єкта господарювання. Методи організації фінансових відносин активуються відповідними фінансовими важелями та інструментами (див табл. 4).

За структурою механізм управління ФБСГ містить сукупність локальних механізмів, основними з яких, на думку автора, є такі: механізм діагностування фінансової безпеки; механізм моніторингу фінансової безпеки; механізм контролінгу фінансової безпеки; механізм забезпечення фінансової безпеки (нормативно-правове, інформаційно-аналітичне, методичне, кадрове, технологічне і т. ін.) як такий, що забезпечує функціонування системи управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання.

За структурою механізм управління ФБСГ містить сукупність локальних механізмів, основними з яких, на думку автора, є такі: механізм діагностування фінансової безпеки; механізм моніторингу фінансової безпеки; механізм контролінгу фінансової безпеки; механізм забезпечення фінансової безпеки (нормативно-правове, інформаційно-аналітичне, методичне, кадрове, технологічне і т. ін.) як такий, що забезпечує функціонування системи управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання.

Таблиця 4

Призначення фінансових методів механізму управління ФБСГ

Фінансовий метод	Призначення
Фінансове прогнозування	Визначення можливих ФБСГ у майбутньому та розроблення основних напрямів стратегії його фінансових відносин із суб'єктами фінансової сфери національної безпеки. В означеному аспекті фінансове прогнозування створює основу для оперативного та стратегічного фінансового планування на період, для якого можна сформулювати достовірний план. Тобто фінансове прогнозування передуює плануванню та генерує альтернативні можливості управління рухом фінансових ресурсів суб'єкта господарювання
Фінансове планування	Розроблення системи фінансових планів, що забезпечують взаємозв'язок показників стану ФБСГ та його розвитку. Результатом фінансового планування є такі фінансові плани: перспективний (стратегічний або бізнес-план – від 2-х до 5-ти років), що містить прогнозні показники стану фінансової безпеки відповідно до сформованої системи пріоритетних фінансових інтересів суб'єкта господарювання та стратегічних напрямів його розвитку; поточний (річний), що конкретизує стратегічний та відповідно містить скориговані параметри формування, розподілу й використання грошових коштів суб'єкта господарювання, що забезпечують досягнення запланованих показників стану його фінансової безпеки з урахуванням конкретизації поточних фінансових інтересів та відповідних загроз; оперативний, що деталізує поточний за кварталами і декадами та враховує реальний рівень загроз фінансовим інтересам суб'єкта господарювання і фінансового збитку, якщо загрози були реалізовані
Фінансове регулювання	Вплив на стан фінансової безпеки, через який досягається заданий її рівень у випадку виникнення відхилення від запланованих параметрів. Регулювання охоплює, головним чином, поточні заходи щодо усунення поточних відхилень від графіків, планових завдань, установлених норм і нормативів [11]

Безумовно, структурний склад механізму управління фінансовою безпекою може різнитися залежно від особливостей сфери функціонування суб'єкта господарювання, стану зовнішнього середовища та його фінансової безпеки, з тих самих причин можуть різнитися і безпе-

редньо компоненти локальних механізмів. Проте основна мета та основні завдання трьох означених локальних механізмів, на думку автора, полягають у такому (табл. 5).

На рис. 1 подано інформаційні зв'язки локальних механізмів системи управління ФБСГ.

Компоненти локальних механізмів системи управління ФБСГ

Механізм	Мета	Завдання
Механізм діагностування	Раннє попередження загроз стану ФБСГ	Актуалізація даних про стан фінансової безпеки; визначення величини відхилення характеристик фінансової безпеки від рівня, що є оптимальним з огляду на сформовану систему фінансових інтересів суб'єкта господарювання на поточний та перспективний моменти часу; аналіз можливих причин виявлених відхилень; прогнозування та аналіз можливих змін у стані фінансової безпеки за умови різних змін параметрів зовнішнього (мезо- і макрорівні фінансових сфер національної безпеки) та внутрішнього середовища функціонування суб'єкта господарювання у коротко- й довгостроковій перспективах
Механізм моніторингу	Попередження загроз стану ФБСГ у режимі реального часу	Визначення параметрів та критеріїв діагностування стану фінансової безпеки; встановлення періодичності спостереження визначених критеріїв; формування та підтримання в актуальному стані бази даних щодо руху грошових потоків суб'єкта господарювання в системі його фінансових відносин; відстеження динаміки фінансового середовища суб'єкта господарювання з метою виявлення внутрішніх і зовнішніх загроз його фінансовим інтересам [10]; формування оперативних даних щодо стану фінансової безпеки (день, тиждень, місяць)
Механізм контролінгу	Запобігання відхиленням стану ФБСГ від встановлених критеріїв	Інформаційно-аналітична підтримка процесу прийняття управлінських рішень щодо тенденцій стану фінансової безпеки; перевірка виконання завдань управління фінансовою безпекою; формування системи заходів щодо нейтралізації реальних та запобігання можливим загрозам реалізації фінансових інтересів суб'єкта господарювання

Відповідно до рисунка, системи діагностування та моніторингу є підтримуючими для системи контролінгу, що забезпечує зв'язок із суб'єктами управління фінансовою безпекою шляхом інформаційно-аналітичної підтримки процесу прийняття ними управлінських рішень. У сукупності локальні механізми діагностування, моніторингу і контролінгу сприяють реалізації функцій механізму управління ФБСГ.

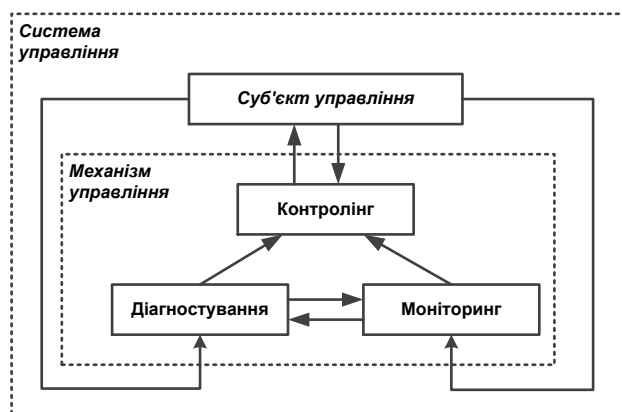

Рис. Інформаційні зв'язки структурних складових механізму управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання

Отже, узагальнення теоретичних засад управління ФБСГ як структурного елемента національної безпеки у фінансовій сфері дозволило сформуванню теоретичного базису розбудови відповідної системи управління, а саме: встановлено компонентний склад механізму управління ФБС через визначення його мети, завдань, критеріїв,

принципів, функцій, методів, важелів та інструментів; конкретизовано сутність загальноуправлінських функцій у контексті управління фінансовою безпекою; визначено мету і завдання локальних механізмів діагностування, моніторингу та контролінгу як структурних складових механізму управління фінансовою безпекою, а також їх інформаційні зв'язки. Дієвість системи управління ФБСГ значною мірою залежить від механізму її забезпечення, розроблення компонентів і структури якого передбачається в подальших дослідженнях за аналізованою проблематикою.

Література: 1. Давос-2013: в пошуках источников роста [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.interfax.ru/business/txt.asp?id=286484>. 2. Амосов О. Ю. Фінансова безпека підприємства в сучасних економічних умовах: теоретичний аспект / О. Ю. Амосов // Проблеми економіки. – 2011. – № 4. – С. 76–80. 3. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) / О. І. Барановський. – К.: КНТЕУ, 2004. – 760 с. 4. Біломістна І. І. Механізм забезпечення фінансової безпеки промислових підприємств / І. І. Біломістна, В. Є. Хоречко // Інноваційна економіка. – 2012. – № 6 (32). – С. 305–307. 5. Бланк І. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с. 6. Кириченко О. А. Економічна безпека банківської системи України в умовах глобальної фінансової кризи / О. А. Кириченко, С. В. Мелесик // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 8. – С. 223–232. 7. Мартюшева Л. С. Методологічні основи організації фінансової безпеки підприємства / Л. С. Мартюшева // Фінансовий простір. – 2011. – № 1 (1). – С. 85–90. 8. Мойсеєнко І. П. Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства / І. П. Мойсеєнко,

О. О. Шолок // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.2. – С. 141–146. 9. Пойда-Носик Н. Н. Використання системного підходу в управлінні фінансовою безпекою підприємства / Н. Н. Пойда-Носик // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2011. – Спецвипуск 33. – С. 158–163. 10. Пойда-Носик Н. Н. Система забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва акціонерної форми господарювання: теоретико-методологічний аспект / Н. Н. Пойда-Носик // Вісник УБС НБУ. – 2012. – № 1 (13). – С. 87–91. 11. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2009. – 296 с. 12. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.09.2012 р. № 569-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80>. 13. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія / за ред. В. М. Гейця. – Х. : ІНЖЕК, 2006. – 240 с. 14. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму: Закон України від 28.11.2002 р. № 249-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/249-15>. 15. Про затвердження плану заходів на 2013 рік із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму: Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 11.03.2013 р. № 155 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/155-2013-%D0%BF>. 16. Медведєва І. Б. Діагностування як складова процесу управління фінансовою безпекою підприємства / І. Б. Медведєва, М. Ю. Погосова // Економіка розвитку. – 2008. – № 1 (45). – С. 75–78. 17. Раєвцева О. В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі : монографія / О. В. Раєвцева. – Х. : ІНЖЕК, 2006. – С. 240. 18. Hammer M. Reengineering the Corporation: A Manifesto for Business Revolution / M. Hammer, J. Champy, M. Champy. – N. Y. : HarperBusiness, 2003. – 272 p.

References: 1. Davos-2013: v poiskakh istochnikov rosta [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.interfax.ru/business/txt.asp?id=286484>. 2. Amosov O. Yu. Finansova bezpeka pidpriemstva v suchasnykh ekonomichnykh umovakh: teoretychny aspekt / O. Yu. Amosov // Problemy ekonomiky. – 2011. – No. 4. – P. 76–80. 3. Baranovskiy O. I. Finansova bezpeka v Ukraini (metodolohiia otsinky ta mekhanizmy zabezpechennia) [Financial Security in Ukraine (Assessment Methodology and Support Tools)] / O. I. Baranovskiy. – K. : KNTEU, 2004. – 760 p. 4. Bilomistna I. I. Mekhanizm zabezpechennia finansovoi bezpeky promyslovykh pidpriemstv / I. I. Bilomistna, V. Ye. Khorechko // Innovatsiina ekonomika. – 2012. – No. 6 (32). – P. 305–307. 5. Blank I. A. Upravlenie finansovoy bezopasnostyu predpriyatiya [Management of the Enterprise Financial Security] / I. A. Blank. – K. : Elga, Nika-Tsent, 2004. – 784 p. 6. Kyrychenko O. A. Ekonomichna bezpeka bankivskoi systemy Ukrainy v umovakh globalnoi finansovoi kryzy [Economic Security of Ukraine's Banking System in the Global Financial Crisis] / O. A. Kyrychenko, S. V. Melesky // Aktualni problemy ekonomiky. – 2009. – No. 8. – P. 223–232. 7. Martiusheva L. S. Metodolohichni osnovy orhanizatsii finansovoi bezpeky pidpriemstva / L. S. Martiusheva // Finansovyi prostir. – 2011. – No. 1 (1). – P. 85–90. 8. Moiseienko I. P. Mekhanizm upravlinnia finansovo-ekonomichnoi bezpekoiu pidpriemstva / I. P. Moiseienko, O. O. Sholok // Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy. – 2011. – Issue 21.2. – P. 141–146. 9. Poida-Nosyk N. N. Vykorystannia systemnoho pidkhotu v upravlinni finansovoiu bezpekoiu pidpriemstva / N. N. Poida-Nosyk // Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. – 2011. – Sp. issue 33. – P. 158–163. 10. Poida-Nosyk N. N. Systema

zabezpechennia finansovoi bezpeky subiektiv pidpriemnystva aktsionernoi formy hospodariuvannia: teoretyko-metodolohichniy aspekt / N. N. Poida-Nosyk // Visnyk UBS NBU. – 2012. – No. 1 (13). – P. 87–91. 11. Finansova bezpeka pidpriemstv i bankivskykh ustanov : monohrafiia [Financial Security of Companies and Banking Institutions : monograph] / za zah. red. d-ra ekon. nauk, prof. A. O. Yepifanova. – Sumy : DVNZ "UABS NBU", 2009. – 296 p. 12. Pro skhvalennia Kontseptsii zabezpechennia natsionalnoi bezpeky u finansovii sferi : Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 15. 09. 2012 r. No. 569-r [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80>. 13. Modeliuvannia ekonomichnoi bezpeky: derzhava, rehion, pidpriemstvo : monohrafiia [Simulation of Economic Security: State, Region, Enterprise : monograph] / za red. V. M. Heitsia. – Kh. : INZHEK, 2006. – 240 p. 14. Pro zapobihannia ta protydiu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, abo finansuvanniu teroryzmu : Zakon Ukrainy vid 28.11.2002 r. No. 249-IV [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/249-15>. 15. Pro zatverdzhennia planu zakhodiv na 2013 rik iz zapobihannia ta protydiu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, abo finansuvanniu teroryzmu : Postanova Kabinetu ministriv Ukrainy i Natsionalnoho banku Ukrainy vid 11.03.2013 r. No. 155 [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/155-2013-%D0%BF>. 16. Medvedieva I. B. Diahnostuvannia iak skladova protsesu upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstva [Diagnosis As a Component of the Company Financial Security Management] / I. B. Medvedieva, M. Yu. Pogosova // Ekonomika rozvytku. – 2008. – No. 1 (45). – P. 75–78. 17. Raievnieva O. V. Upravlinnia rozvytkom pidpriemstva: metodolohiia, mekhanizmy, modeli : monohrafiia [Managing the Development of an Enterprise: Methodology, Mechanisms, Models : monograph] / O. V. Raievnieva. – Kh. : INZHEK, 2006. – 240 p. 18. Hammer M. Reengineering the Corporation: A Manifesto for Business Revolution / M. Hammer, J. Champy, M. Champy. – N. Y. : HarperBusiness, 2003. – 272 p.

Інформація про автора

Медведєва Ірина Борисівна – канд. екон. наук, доцент кафедри управління фінансовими послугами Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (61166, Україна, м. Харків, пр. Леніна, 9а, e-mail: lunca@mail.ru).

Інформація об авторе

Медведєва Ірина Борисівна – канд. екон. наук, доцент кафедри управління фінансовими послугами Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (61166, Україна, г. Харків, пр. Леніна, 9а, e-mail: lunca@mail.ru).

Information about the author

I. Medvedieva – PhD in Economics, Associate Professor of Financial Services Management Department of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Lenin Ave., 61166, Kharkiv, Ukraine, e-mail: lunca@mail.ru).

Рецензент
докт. екон. наук,
професор Отенко І. П.

Стаття надійшла до ред.
18.12.2013 р.